

Oponentský posudek bakalářské práce

Šárka Stříbrská

Utváření soukromé nevládní přírodní rezervace

Ptačí park Josefovské louky

Autorka si jako téma své bakalářské práce nazvané „Utváření soukromé nevládní přírodní rezervace Ptačí park Josefovské louky“ zvolila téma zajímavé a aktuální. Dala si za cíl popsat a porozumět proces vyjednávání, který vedl k utvoření a udržování soukromé nevládní rezervace. To že si autorka téma definovala, jako proces vyjednávání považuji za velice dobře zvolený badatelský přístup. Ke svému výzkumu si autorka zvolila kvalitativní výzkumnou strategii, což je zcela adekvátní. Práce je klasicky strukturovaná: úvodu, teoretická část, výzkumný problém a metodologie, empirická část a závěr.

V teoretické části autorka vychází především z práce Ulrich Becka *Riziková společnost* a z prací antropologů Gibase a Pauknerová. Teoretická část má logickou strukturu, kdy směřuje od obecnějšího přístupu a meta teorie Becka, přes specifitější antropologii krajiny Gibase a Pauknerové až k popisu konkrétně zkoumaného území Josefovské louky. Přesto je volba Beckovy *Rizikové společnosti* diskutabilní. Beck se zaměřuje především na společnosti uměle vyrobená rizika, která jsou často nezamýšleným důsledkem rozvoje moderní společnosti. Pokud autorka chtěla prostřednictvím sociologické literatury popsat měnící se vztah člověka a společnosti k přírodě směrem k její ochraně, nabízela se mnohem příhodnější literatura, obzvláště pokud autorka v práci opakovaně mluví o nostalgii a smutku. Česká environmentální socioložka Hana Librová ve svých dílech *Pestří a zelení*, *Vlažní a váhaví* a *Věrní a rozumní* se mnohem více a konkrétněji zabývá nejen ochranou přírody, motivacemi, ale také přímo environmentálním žalem, kteří ochranáři cítí a který je motivuje k jejich činnosti. Jedno dílo Librové autorka cituje, je proto škoda, že teoretickou práci stěžejně nepostavila na Librové, ale na Beckovi, což se mi nezdá vhodné. Oproti tomu volba Gibase a Pauknerové je dobrá a koncept agency krajiny, je přesně to, co se pro tuto práci hodilo. Becka, Gibase a Pauknerovou autorka interpretovala vcelku dobře, přesto jsou v teoretické části některá problematická místa. Na některých místech je text značně kostrbatý a až příliš zjednodušující, např. na straně 4 autorka píše: „Teprve po válkách první poloviny 20. století byl západní svět ovlivněn zprávou Meze růstu, kterou vydali roku 1972 pod vedením Dennise Meadowse členové Římského klubu.“ Západní svět opravdu nebyl ovlivněn vydáním jedné

knihy. Nebo o pár řádku dále na straně 5, když autorka píše: „Pro další vývoj environmentálního citění lidstva bylo v tomto okamžiku zásadní, že si lidská mysl připustila, že expanzivní a dobytčácké konání člověka může na přírodě zanechat nezanedbatelné a neodčinitelné stopy.“ Takový zjednodušující a generalizující styl, že „lidská mysl připustila“ se hodí do publicistického textu, neměl by však být v odborné práci. Kdyby si to „lidská mysl“ v těch 70. letech připustila, nejspíš by mezinárodní společenství o čtyřicet let později neřešilo problém klimatických změn, úbytku biodiverzity, znečištění oceánů, atd. Problém vidím i v tom, jak autorka v teoretické části (ale v podstatě v celé práci, která je na pomezí sociologie a antropologie) neustále píše výlučně o člověku (spíš výjimečně o lidech), který vnímá, ničí, chrání přírodu. V podstatě se nikde neobjevuje termín společnost. Autorka celé téma individualizuje a zcela ji z toho vypadávají struktury, instituce, kultura apod. Což vyniká především v teoretické části, kde využívá makro teorii Becka. Na straně 6 pak autorka zcela dezinterpretuje Bookchina, když píše o tom, že panský postoj k přírodě je dán mentalitou. Je to přesně naopak, Bookchin vidí příčiny destrukce přírody v uspořádání společnosti a sociálních vztazích, konkrétně v hierarchii a sociální dominanci.

Pokud mi zvolení Becka a jeho rizikové společnosti pro teoretickou část přijde nadbytečné, to co mi tam naopak schází, je část, která by se zabývala ochranářstvím. Pokud autorka zkoumá utváření soukromé nevládní rezervace a za cíl si klade popsat aktéry, které se na tomto utváření podílejí, pak by měla více rozebrat koncept ochranářství. Kde se vzal, z čeho vycházel a jaké měl podoby. Takhle se dostatečně teoreticky nevybavily na analýzu aktérů- ochranářů.

Výzkumný problém a otázky si autorka definovala dobře a tady obzvlášť oceňuji, jak jsem se již zmínil, že autorka vidí utváření rezervace jako proces vyjednávání mezi různými aktéry. Určitý problém pak však vidím v tom, jak si ty aktéry předem nadefinovala. Autorka se rozhodla zkoumat ochránce, návštěvníky a úředníky. V empirické části se ale objevují ještě minimálně dva další aktéři, kteří se významnou měrou ne/podílejí na utváření a podobě parku: vlastníci pozemků a zemědělci, z nichž jsou někteří v nájmu. To, že autorka vynechala tyto dva aktéry tak dává jen částečný popis procesu utváření rezervace. V práci se o nich mluví, i ze samotného textu vyplývá, že jejich role je podstatná, bohužel ale jejich hlas tam nezazní. To považuji ze jeden z podstatných problémů designu celého výzkumu.

Další problém (ten se již netýká designu výzkumu) vidím v tom, jak autorka prezentuje svoji pozici. Například na straně 25 píše o tom, jak byl problém „pokračovat ve výzkumu zcela nezaujatě“. Přitom od samého počátku až do konce z práce číší zaujatost autorky pro dané téma, na některých jiných místech i přiznané. V zaujatosti nevidím problém, jen je potřeba ji reflektovat, což autorka místy i dobře dělá, a hlavně ji neskrývat neustále za objektivitu a zcela nezaujatý přístup. Na tomto místě si dovoluji poznámku, že volba metodologické literatury (Hendl) pro etnografický výzkum nebyla nešťastnější a na práci se to odrazilo.

Třetí problém pak vidím na straně 35, kde autorka popisuje rozhovor se zakladatelem parku a spor, který měl s dalšími ochranáři, a který vedl k tomu, že park opustil. Autorka píše, že se tomu sporu nebude věnovat, protože na něj narazila až ke konci výzkumu. Nicméně o pár stránek dál (na straně 38) se k tomu sporu vrací a věnuje mu další dvě strany. Důvod, který autorka uvádí, proto, že se mu nebude věnovat je ten, že se k němu nemohli vyjádřit další ochranáři, s kterými už rozhovory udělala. To ale není přesvědčivý důvod. Minimálně napovídá o tom, že v „terénu“ je ještě co zkoumat, a že výzkum nebyl dokončený. Koneckonců to, že se o sporu, kdy zakladatel parku odešel a kritizuje jeho současnou podobu a směřování, dozvěděla až po několika měsících výzkumu, také nejspíš o něčem svědčí. A hlavně i z těch několika stran, které tomu autorka věnuje, se ukazuje, že předmět sporu, který je mezi ochranáři o tom, jakou podobu má park mít, a co a jak má být předmětem ochrany, je velice zajímavý, docela zásadní a je jedním z podstatných prvků, které utvářely a utvářejí podobu rezervace.

Pak jen menší připomínku nebo spíše doplnění mám k té části, kde autorka píše o agency krajiny. Trochu více mi tam do této agency chybí i zachycení a diskuse toho, že se jedná o záplavové území. Autorka na jiném místě píše, že snadné vyhlášení rezervace souviselo i s tím, že tam nebyly žádné ekonomické plány na využití této části krajiny, protože leží v záplavovém území. Není tato ekonomická nevyužitelnost, nebo spíše neefektivnost v důsledku záplav, také agency krajiny? To by se nabízelo k diskusi, když autorka mluví o prolínání objektivního a subjektivního.

A konečně v empirické části práce autorka v podstatě vůbec nevyužívá teorie z teoretické části práce. O to se pak pokouší až v závěru. Propojení teorie a empirie bych očekával v textu dříve.

Jako oponent jsem se zaměřil především na slabší a diskutabilní místa práce. Na druhé straně je třeba práci také pochválit a ocenit. O volbě tématu jsem se zmiňoval již na počátku. Samotný výzkum, až na moje výtky ohledně designu, tedy pozorování, rozhovory a analýza, je proveden dobře a autorka prokázala, že si osvojila základy vědecké práce a udělal poctivý terénní výzkum. Zaujatost autorky pro dané téma není na škodu, dokáže s ní reflexivně pracovat. Empirická část, přese všechny výše zmíněné výhrady, poskytuje barvitý a plastický, jakkoli třeba neúplný, popis utváření ptačí rezervace.

Bakalářskou práci Šárky Stříbrské doporučuji k obhajobě a hodnotím jako **velmi dobrou**.

V Praze, 2. února 2018

Mgr. et Mgr. Arnošt Novák, Ph.D.